Anniina Vainio,
Vaikuttamisen päällikkö
Naisjärjestöjen Keskusliitto
5.3.2024

Naisjärjestöjen Keskusliiton lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle koskien asiaa E 58/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024–2029

Naisjärjestöjen Keskusliitto kiittää eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa kuulemispyynnöstä koskien Suomen avaintavoitteita EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi ja esittää kunnioittaen seuraavaa:

Keskeiset huomiot:

- Sukupuolten tasa-arvon edistämisen tulee sisältyä konkreettisesti kaikkiin Suomen avaintavoitteisiin, sillä sukupuolten tasa-arvo on keskeinen osa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloutta. Demokratia, oikeusvaltioperiaate ja perus- ja ihmisoikeudet eivät voi toteutua ilman tasa-arvoa eikä tasa-arvo ilman demokratiaa, vahvaa oikeusvaltiota ja perus- ja ihmisoikeuksien turvaamista ja vahvistamista;
- Avaintavoitteista puuttuu sosiaalipoliittinen ulottuvuus, vaikka sosiaalipolitiikan, talouden, työllisyyden ja turvallisuuden välillä on yhteys;
- Koulutuksen ja työelämän segregaatio erityisesti STEM-aloilla voi hidastaa vihreän/puhtaan siirtymän toteutumista. Lisäksi siirtymä itsessään voi vahvistaa sukupuolenmukaista eriytymistä työmarkkinoilla, ellei segregaatiota lievennetä entistä määrätietoisemmin;
- Koulutuksen segregaatio ja rasismi voivat hidastaa osaamisen kasvattamiseen tähtääviä tavoitteita, jos kaikkea osaamispotentiaalia ei niiden seurauksena saada käyttöön;
- Kokonaisturvallisuuden edistämisen tulee kattaa myös Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät, kuten naisiin kohdistuva väkivalta ja rasismi;
- Kaikessa muuttoliikepolitiikassa tulee johdonmukaisessa linjassa oikeusvaltioperiaatetta kunnioittavien tavoitteiden kanssa noudattaa perusoikeuksia, ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä velvoitteita, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta. Lisäksi sukupuolinäkökulma on sisällytettävä kaikkeen muuttoliikepolitiikkaan.

Yksityiskohtaiset perustelut:

Suomen kanta

Selvityksessä Suomen avaintavoitteiksi EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi määritellään Euroopan strategisen kilpailukyvyn

vahvistaminen, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen sekä puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistäminen.

Lisäksi selvityksessä linjataan, että Suomen tavoitteena on EU, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Lisäksi Suomi pitää selvityksen mukaan tärkeänä, että EU:ssa jatketaan perusoikeus- ja demokratiapolitiikan pitkäjänteistä kehitystyötä ja jatkaa oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen edistämistä ja korruption torjuntaa EU:ssa. Erityisen tärkeää Suomelle on selvityksen mukaan se, että unionin budjetista saatava rahoitus linkitetään oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen, varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin ja korruption ehkäisemiseen. Naisjärjestöjen Keskusliitto kannattaa valtioneuvoston kantoja koskien demokratian ja perus- ja ihmisoikeuksien turvaamista sekä oikeusvaltiomekanismin noudattamisen edistämistä EU:ssa ja EU:n tukemista Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittymisessä. Niiden ajankohtaisuus korostuu, kun huomioidaan oikeusvaltio- ja demokratiakehityksen globaali heikentymiskehitys.

Selvityksessä korostetaan, että Suomi edistää pitkäjänteisesti sukupuolten tasa-arvoa EU:ssa. Liitto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, ettei sukupuolten tasa-arvon edistämisen tavoite näy Suomen kannassa ja tavoitteissa konkreettisesti millään tavalla, vaikka sukupuolten tasa-arvo on keskeinen osa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloutta. Demokratia, oikeusvaltioperiaate ja perus- ja ihmisoikeudet eivät voi toteutua ilman tasa-arvoa eikä tasa-arvo ilman demokratiaa, vahvaa oikeusvaltiota ja perus- ja ihmisoikeuksien turvaamista ja vahvistamista. Yksi keskeisistä uhkista tasa-arvon edistymiselle EU:ssa on anti-gender -liikehdintä. Esimerkit osoittavat, että kun anti-gender -liikehdintä yhdistyy oikeusvaltioperiaatteen rapauttamiseen, vaarassa eivät ole ainoastaan oikeusvaltion keskeiset elementit ja perus- ja ihmisoikeudet yleisesti vaan erityisesti naisten oikeudet ja sateenkaarivähemmistöjen oikeudet.

- Sukupuolten tasa-arvon edistämisen tulee sisältyä konkreettisesti kaikkiin Suomen avaintavoitteisiin. Tämä olisi linjassa ja vahvistaisi Suomen sitoutumista demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja perus- ja ihmisoikeuksia koskeviin tavoitteisiin.
- Suomen avaintavoitteista puuttuu sosiaalipoliittinen ulottuvuus, vaikka talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikan välillä on vahva yhteys. Lisäksi perusturvalla, työhön ja koulutukseen osallistumisella on yhteys turvallisuuteen, jolla on tavoitteissa vahva painotus.

Strateginen kilpailukyky ja puhdas ja digitaalinen siirtymä

Koulutustason nostamiseen tähtäävissä tavoitteissa tulee huomioida koulutuksen vahva sukupuolenmukainen eriytyminen eli segregaatio ja rasismin yleisyys EU:ssa. Nämä

molemmat ilmiöt voivat vaikuttaa negatiivisesti osaamispotentiaalin hyödyntämiseen ja heikentää EU:n kilpailukykyisyyttä.

Koulutuksen ja työmarkkinoiden segregaatio on sekä Suomessa että EU:ssa voimakasta, mikä näkyy myös vihreän/puhtaan siirtymän kontekstissa. Siirtymän alat ovat hyvin miesvaltaisia sekä OECD- että EU-alueilla. Sukupuolivinouman seurauksena vihreä/puhdas siirtymä voi edelleen vahvistaa työmarkkinoiden segregaatiota ja vaikeuttaa työvoimapulaa siirtymän kannalta keskeisillä aloilla. Jo nyt käytettävissä olevat mittarit viittaavat kasvavaan työvoimapulaan vihreän siirtymän kannalta keskeisillä aloilla. Lisäksi Euroopan tasa-arvoinstituutti EIGE:n analyysi osoittaa, että naiset ovat aliedustettuina myös vihreän siirtymän päätöksenteossa.

- Jotta koulutuksen ja työelämän segregaatio erityisesti STEM-aloilla ei yhtäältä hidasta vihreän/puhtaan siirtymän toteutumista ja jotta itse siirtymä ei toisaalta vahvista sukupuolenmukaista eriytymistä työmarkkinoilla, tulisi segregaatiota EU:ssa lieventää entistä määrätietoisemmin myös osana vihreän/puhtaan siirtymän edistämistä. Lisäksi naisten edustusta siirtymää koskevassa päätöksenteossa tulee vahvistaa.
- Koulutuksen segregaatio ja rasismi voivat hidastaa osaamisen kasvattamiseen tähtääviä tavoitteita, kun kaikkea osaamispotentiaalia ei saada käyttöön.

Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa

Kokonaisturvallisuuden käsite kattaa myös sisäisen turvallisuuden ja sen osana ihmiskaupan ja väkivaltarikollisuuden kaltaiset ilmiöt. Naisiin kohdistuva väkivalta on tutkitusti merkittävä ongelma ja ihmisoikeusloukkaus koko EU:n alueella sekä yksi keskeisimmistä naisten turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Vaikka EU:ssa on viime aikoina otettu merkittäviä askelia naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi mm. Istanbulin sopimuksen liittymisellä ja naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan vastaisesta direktiivistä saavutetulla sovulla, tulee EU:n myös jatkossa kiinnittää huomiota sukupuolittuneen väkivallan vähentämiseen ja varmistaa toimien tehokkuus.

Väkivallan lisäksi rasismi on ongelma, joka koskettaa niin Suomea kuin koko Euroopan unioniakin. Rasismi vaikuttaa merkittävästi sitä kokevien ryhmien ja yksilöiden turvallisuuteen ja mahdollisuuksiin.

- Kokonaisturvallisuuden edistämisen tulee kattaa myös Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät, kuten naisiin kohdistuva väkivalta ja rasismi.

Muuttoliikkeen hallinta

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää tärkeänä, että johdonmukaisessa linjassa Suomen oikeusvaltioperiaatteen keskeisyyttä korostavan kannan kanssa myös kaikessa muuttoliikepolitiikassa kunnioitetaan ja turvataan perusoikeuksien toteutuminen, ihmisoikeus- ja muut kansainväliset velvoitteet, EU-lainsäädännön velvoitteet ja oikeusvaltioperiaate.

- Kaikessa maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikassa tulee huomioida myös sukupuolinäkökulma.